

Ekonomické zdroje jsou, vládnoucí strany je ale využívat nechtějí

- CZ24 News | 7. prosince 2023

ČESKO: Ekonom a středoškolský učitel Ladislav Abrahám píše o problémech hospodářské politiky současné vlády a vládních stran.

Konsolidační balíček současné Fialovy vlády je vládním kabinetem prezentován jako soubor nevyhnutelných opatření, který má ochránit naši společnost a budoucí generace od dluhové pasti. Vláda tak činí bez jasné makroekonomické koncepce dodatečnými odvody na příjmové straně státního rozpočtu a škrty na straně výdajů, které mají za cíl postupně snižovat vysoký deficit státního rozpočtu. Je argumentováno tím, že jen obsluha státního dluhu v současné době stojí státní kasu desítky miliard korun ročně. Opomineme-li fakt, že zadlužení naší země v poměru k HDP patří k nejnižším v EU a budeme-li zcela ignorovat známou keynesiánskou poučku o tom, že v době recese a stagnace by měla vláda provádět spíše expanzivní fiskální politiku – tedy přesný opak toho, k čemu se nyní kabinet Petra Fialy chystá – zamysleme se nejdříve nad tím, koho naše vláda „zaúkolovala“, aby deficit státního rozpočtu uhradil.

Podíváme-li se podrobně na konsolidační balíček na straně příjmů státního rozpočtu, je evidentní, že břemeno zvýšené daňové zátěže nesou v první řadě zaměstnanci, zejména ti zaměstnanci, kteří nedosahují ani průměrné mzdy. Těchto lidí je v naší společnosti nadpoloviční většina, neboť medián mzdy (tedy mzdy, jejíž nižší nebo stejnou hodnotu pobírá přesně polovina všech zaměstnanců) leží hluboce pod jejím průměrem. Tato většinová část pracujících společnosti je trestána hned nadvakrát: jednak tím, že zaplatí vyšší povinné odvody z hrubé mzdy u nemocenského pojištění a dále tito lidé pocítí konsolidační balíček i v oblasti omezení některých slev na dani – zejména těch, které doposud podporovaly rodinnou politiku a obecně rodiny s dětmi. Mimo jiné bude zcela zrušena daňová sleva tzv. „školovné“ a bude omezeno používání slevy na dani na manžela/manželku. Ano, tyto změny se budou týkat všech zaměstnanců, tedy i té menšiny, která bere mzdu nadprůměrnou, ale tato výrazně menšinová a příjmově šťastnější část společnosti tuto fiskální restrikcí nepocítí tak existenčně jako rodiny zaměstnanců, které již nyní s výrazně podprůměrnými příjmy stěží vyjdou od výplaty k výplatě. Naše země přitom prakticky nepoužívá daňovou progresi u daně z příjmů fyzických osob. Máme pouze dvě sazby, tj. 15 % a 23 %. V tomto směru jsme již před zavedením konsolidačního balíčku patřili k zemím s nejslabší daňovou progresí ve srovnání se západní Evropou. Konsolidační balíček tuto absenci daňové progresy zachovává a ještě více prohlubuje.

Celá situace je o to dramatičtější, že současný konsolidační balíček přichází v období masivního přesunu bohatství naší země ve prospěch nadnárodních korporací, které si na našem trhu v roli dcer zvykly na oligopolní tržní struktury, které jim v období zvýšené inflace přinášejí pohádkové zisky, nesrovnatelně vyšší než jejich matkám v zemích, kde tyto korporace sídlí. Tyto nadměrné zisky nadnárodních společností v řádech stovek miliard korun ročně celkem nerušeně odcházejí do zahraničí. Reinvestována v naší zemi je pouze přibližně čtvrtina těchto zisků, a i tento podíl setrvale klesá. Za této situace vidíme premiéra naší země, jak v legendárním videu z bavorského supermarketu žasne nad tím, že ceny potravin u našich západních sousedů jsou nižší než ty naše. Jediným konkrétním závěrem senzačního zjištění předsedy vlády je jeho známá věta o tom, že „bude žádat maloobchodní řetězce o vysvětlení“. Co vám asi řekne šelma, když ji požádáte o vysvětlení, proč si raději pochutná na šťavnatém steaku naservírovaném na stříbrném podnose a odmítá konzumovat vegetariánskou stravu? Pan premiér bohužel ani po své nákupní exhibici u našich německých sousedů stále nepochopil, že jeho vláda se má především starat o to, aby u nás řádně fungoval trh, aby v naší zemi nevznikaly oligopolní tržní struktury, kdy si několik silných hráčů

v určitém odvětví buď rozdělí trh nebo se zkrátka na zákazníka skrytě domluví a nerušeně ho drtí zvýšenými maržemi. Toto je v ČR realita u řady odvětví. Strana premiéra Fialy si zakládá na tom, že je pravicová. Pravice tradičně všechna svá ekonomicko-sociální východiska staví na zákonech a fungování trhu. Jak je možné, že právě trh je oblastí, kde Fialův kabinet žalostně propadá a nechává dál zahnívat zcela nevyhovující a zdeformované struktury, které mají s konkurenčním trhem jen málo společného? Je to opravdu pouze neznalost, amatérství nebo za tím bude naopak promyšlená strategie?

V makroekonomii platí známá entita mezi vytvořeným produktem a z toho plynoucími důchody (příjmy) v ekonomice, které by se měly v národním účetnictví rovnat. Pokud jde o zmiňovanou otázku přesunu bohatství ve společnosti, nemusí být člověk vystudovaný ekonom, aby si dal dohromady pouze dvě triviální hodnoty a celý problém se ukáže v celé své nahotě. Pokles reálných mezd v roce 2022 činil 7,5 %, reálný HDP naší země se přitom v tomto roce zvýšil o 2,4 %. Za rok 2023 se sice očekává nulový růst HDP nebo dokonce mírný pokles, ale opět dochází k situaci, kdy propad reálných mezd je výrazně větší než vývoj HDP. Kde tedy skončil tento rozdíl? Pokud ještě v roce 2022 naše ekonomika reálně rostla, ale reálné mzdy se výrazně propadly, pak zde musí být velká část produktu vytvořeného v roce 2022, která byla oproti roku 2021 odejmuta z příjmů domácností a směřovala jinam. Kromě mezd, opomineme-li jiné marginální druhy důchodů v ekonomice, zbývají už jen zisky podniků. V českém ekonomickém prostředí máme samozřejmě na mysli zejména nadměrné zisky podniků v takových odvětvích jako je bankovníctví, telekomunikace, energetika nebo maloobchod potravinami. Rozhodně na tomto místě nehovoříme o podnikání drobných živnostníků a malých a středních českých firem, které v současné situaci čelí naopak zhoršení podnikatelského prostředí, a i ony doplácí na nesystémové kroky vlády.

Závěr této úvahy se sám nabízí: Fialova vláda zcela rezignovala na to, aby úhradu deficitu státního rozpočtu předepsala těm, kteří se nejvíce zasloužili o zneužívání dominantního postavení na trhu. Zdanění nadměrných zisků, které generují oligopolisté, se vládě nedaří. Ukázkou je neuvěřitelné fiasko v odhadu výnosu s windfall tax v tomto fiskálním roce. Stačilo by přitom, aby si stát v daňové správě více posvítil na nadsazené transferové ceny mezi matkami a dcerami u nadnárodních korporací, které odsávají zisk z naší země ještě dříve, než může být zdaněn a více řešil legislativu v oblasti stanovování daňového základu u korporátní daně z příjmu. Stejně tak je nepochopitelné, proč stát více nedbá na čistotu tržního prostředí a toleruje další bujení zdeformovaných tržních struktur v klíčových odvětvích našeho národního hospodářství. Co vlastně v této oblasti podniká prodloužená ruka vlády, tj. Úřad na ochranu hospodářské soutěže? Touto absencí účinné mikroekonomické hospodářské politiky vláda dále udržuje vysokou míru inflace, neboť oligopolisté pochopitelně nasadí vždy vyšší ceny než odvětví, ve kterém funguje konkurenční prostředí. Výsledkem tohoto stavu je tlak na nastartování stagflace – tedy velmi nepříznivé kombinace inflačního prostředí při současné stagnaci HDP, kdy vláda drtí zaměstnance s podprůměrnými příjmy svojí „ozdravnou“ rozpočtovou politikou a tím dále podvazuje již tak slabou spotřebu domácností. Spotřeba domácností je přitom největší a klíčovou komponentou HDP. Doporučení ČNB, aby za situace propadu reálných příjmů zaměstnanců, podniky nezvyšovaly mzdy, už jen podtrhuje tuto apokalyptickou ekonomickou politiku současné progresivně liberální vlády.

Je toto počínání vlády pouze neznalostí nebo záměrem? Čí zájmy prosazuje naše současná vláda? Na to už si každý soudný člověk odpoví sám. Otázkou zůstává, zda probuzení naší společnosti v příštích parlamentních volbách nebude už v situaci, kdy budou způsobeny těžké škody v oblasti sociálního smíru a konkurenceschopnosti české ekonomiky.